

Jaarverslag 2018

Stichting Comenius Museum Naarden

Voorwoord van de scheidend voorzitter

Mijn laatste voorwoord voor het jaarverslag. Met pijn in 't hart heb ik per 1 januari 2019 afscheid genomen van het voorzitterschap.

Na in 2004 gevraagd te zijn om voorzitter te worden zei de toenmalige directeur van het Comenius Museum in Uherský Brod, Pavel Popelka, het niet te begrijpen hoe men nu in vredesnaam een ingenieur voorzitter van de Stichting Comenius Museum in Naarden kon maken. Ik heb toen gezegd dat er meer dingen in het leven zijn dan het laten branden van het licht (ik was werkzaam in elektrotechnische schakel- en verdeelapparatuur).

Maar het gaat n.l. in de functie van voorzitter niet om Comeniuskennis, daar zijn deskundigen voor en het is uiterst belangrijk deze mensen in het bestuur of Raad van Advies te hebben. Als voorzitter is affiniteit met Comenius en z'n spiritueel erfgoed natuurlijk nodig, maar het ging en gaat er om de zaak op de rails te krijgen en te houden. Contacten met de diverse overheden en ambassades, contracten, medewerkers, organisatie, huisvesting, financiering.

Tijdens mijn voorzitterschap heb ik verscheidene onderscheidingen mogen ontvangen. Van het pedagogisch Comenius Museum in Praag de Comenius Medaille. Van de Tsjechische minister van cultuur de onderscheiding Artis Bohemiae Amicis (Vriend van de Tsjechische Cultuur), en in 2018 uit handen van de burgemeester de onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Bij al die onderscheidingen kon ik het gevoel niet onderdrukken dat ik aan het pronken was met andermans veren. Ik heb mij echter voorgehouden dat met die onderscheidingen de gehele organisatie werd geëerd. Als voorzitter heb ik geprobeerd omstandigheden te scheppen en te handhaven waardoor anderen hun werk konden doen. Alleen door samenwerking bereik je iets. Dus mijn grote dank aan al diegenen die meegewerkt hebben aan de enorme ontwikkeling die onze organisatie heeft doorgemaakt. Mede-bestuursleden, medewerkers, vrijwilligers, de Raad van Advies, de jury Comeniusprijs, ambassades, heel veel dank. Maar ook onze partners zoals het Comenius Museum in Uherský Brod, het Museum in Praag, de Deutsche Comenius Gesellschaft, het Stadsarchief, TVE, andere musea, de Stichting Grote Kerk, te veel om allemaal te kunnen noemen. En wat ook in belangrijke mate heeft bijgedragen tot het succes is de samensmelting van beide op het terrein van Comenius in Naarden werkzame stichtingen, waardoor o.a. afzonderlijke Comenius-gerelateerde evenementen tot één, veel aansprekender, geheel konden worden samengesmeed.

In 2018 hebben mijn opvolger Jan Landsaat en ik broederlijk samengewerkt om tot een goede overdracht van het voorzitterschap te geraken. In dit jaarverslag zal daar verder op ingegaan worden.

Ing. Hans van Oostveen

Voorzitter

Voorwoord van de scheidend voorzitter

Inleiding

1. Jan Amos Comenius (1592-1670)
2. Missie, doelstellingen en ambities van de Stichting Comenius Museum.
3. Het Comenius Museum
 - 3.1.Zorg voor de instelling; Mutual Cooperation Agreement, het Museumregister
 - 3.2.Zorg voor het publiek: tentoonstellingen, activiteiten en educatie
 - 3.3.Zorg voor de collectie: behoud, verwerving, ontsluiting en onderzoek
4. Het Mausoleum
5. De culturele erfenis
 - 5.1 Comenius dag
 - 5.2 Comeniusprijs
 - 5.3 Onderzoek
6. Interne organisatie.
7. Samenwerking met partners en andere organisaties.
8. Huisvesting, veiligheid, financiën en begroting

Inleiding

De Stichting Comenius Museum in Naarden draagt zorg voor het Comenius Museum, het Mausoleum en behoud en verspreiding van het gedachtegoed van de grote Europese geleerde Jan Amos Comenius.

Veel mensen hebben de associatie dat Comenius en Naarden iets met elkaar te maken hebben. Maar hoe zit dat precies? Daarom vindt u als eerste in dit jaarverslag een korte schets van Comenius en zijn gedachtegoed.

Comenius werd in het voormalige Moravië geboren en geniet als pedagoog, filosoof en vreedstichter grote bekendheid in Tsjechië en Slowakije. Voor de stichters van de republiek Tsjechoslowakije, die in 1918 werd opgericht, was Comenius de grote inspiratiebron.

De Stichting heeft dan ook in het jaar 2018 uitgebreid stil gestaan bij de 100-jarige geschiedenis van de republiek en de rol die Comenius daarbij als inspirator speelt. Dat geschiedde onder meer door de tentoonstelling 'Het erfgoed van Comenius, de geboorte van Tsjechoslowakije' alsmede door een viertal lezingen over de Koude Oorlog, de Praagse lente, Charta 77 en Tsjechische Underground kunst gedurende de jaren 80.

Naast deze activiteiten vormde de Comeniusdag 2018 wederom een hoogtepunt. De Comeniuslezing onder de titel "Doorleefde democratie" werd verzorgd door prof. dr. Ernst Hirsch Ballin.

Minister van Staat Herman D. Tjeenk Willink ontving de Comeniusprijs. Volgens de jury heeft Tjeenk Willink zich met zijn werk en in zijn publicaties met hart en ziel ingezet voor de democratische rechtsstaat, de staat die het ons allen mogelijk maakt om te leven in een samenleving die Comenius voor ogen had.

Met dit jaarverslag bieden we u graag de mogelijkheid om kennis te nemen van de veelzijdige activiteiten van onze Stichting met zijn steeds breder wordende internationale samenwerkingsnetwerk met o.a. de Tsjechische en Slowaakse overheid, de partner-musea, de Deutsche Comenius Gesellschaft en de steeds intensievere contacten met de landen waar Comenius gedurende zijn leven heeft gewoond.

drs. Helena Verhoef-Musílková

Secretaris

1. Jan Amos Comenius, theoloog, filosoof en pedagoog (1592-1670)

1.1. Comenius in het kort

Jan Komenský wordt geboren op 28 maart 1592 in het hart van Europa, het huidige Tsjechië aan de grens tussen het toenmalige Moravië en Hongarije. Als weeskind groeit hij op in de Broedergemeente. De leden van deze geloofsgemeenschap streven naar een leven zoals de eerste christenen.

Zijn talent als student wordt herkend. Hij gaat theologie studeren aan de universiteiten van Herborn en Heidelberg. Daar verandert hij zijn naam in Jan Amos Comenius. Na zijn studie volgt een aanstelling als leerkracht op de Broedergemeenteschool in Přerov waar hij vier jaar eerder zelf leerling was. De Reformatie en de politieke gevolgen in de vorm van godsdienstoorlogen beïnvloeden zijn levensloop diepgaand. Hij verliest vrouw en kinderen aan de pest die de soldaten met zich meebrengen. In 1628 vlucht hij met geloofsgenoten naar Polen. Hij hertrouwt en wordt opnieuw vader maar zal opnieuw vrouw en kinderen overleven.

Comenius werkt hard en publiceert veel. Hij maakt naam als theoloog, filosoof en pedagoog. Zijn werk en opvattingen brengen hem naar Engeland, Zweden, Polen, Hongarije en Nederland. Dankzij het mecenaat van de familie De Geer leeft Comenius de laatste 14 jaar van zijn leven in Amsterdam. Hier kan hij in vrijheid zijn opvattingen in vrijheid laten drukken. Comenius sterft op 15 november 1670 in Amsterdam. Hij wordt begraven in de Waalse kerk te Naarden.

1.2. Het gedachtegoed van Comenius

Comenius' leven speelt zich af in het tijdvak van ontdekkers en hervormers. Zij ontdekten de reikwijdte van de wereld en werden nieuwsgierig naar de samenhang van alles met alles. Hun kritiek op de kerk en de geloofspraktijk leiden tot polarisatie en politieke problemen.

Comenius heeft oog voor het verschil tussen arme en rijke landen, macht en onmacht, kracht en recht. De wereld is in zijn ogen uit balans geraakt. Verandering van denken en doen in gezin, school, kerk en samenleving zijn nodig voor harmonie tussen de mensen en hun omgeving. Met zijn geloof en vertrouwen in God houdt hij hoop op een betere toekomst voor de mensen en hun wereld. Als remedie tegen de oorlogen die zijn tijd teisteren, pleit hij voor de instelling van

een College van het Licht, een Heilige Kerkvergadering en een politiek wereldlijk Tribunaal.

Deze colleges moeten volgens hem kennis en inzicht bevorderen en religieuze en politieke conflicten voorkomen of oplossen. Ze kunnen gezien worden als voorbodes van de Unesco, de Wereldraad van Kerken en de Verenigde Naties.

1.3. Comenius en Naarden

Comenius wordt op 22 november 1670 in de Waalse kerk van Naarden begraven. Waarschijnlijk omdat Comenius werd ondersteund door de familie De Geer en een familielid van De Geer predikant is in de Waalse kerk te Naarden.

Zijn laatste rustplaats raakt in de vergetelheid, maar wordt aan het einde van de 19e eeuw herontdekt. In 1892 wordt in Naarden de 300ste geboortedag van Comenius herdacht met een concert van de voor die gelegenheid geschreven Comenius Cantate, een monument en een tentoonstelling in het stadhuis. Deze tentoonstelling markeert het begin van het Comenius Museum dat in 1924 verhuist naar de Turfpoortstraat.

In de jaren 1934-1937 wordt op verzoek van de Tsjechische regering de voormalige Waalse kerk ingericht als Mausoleum. Een team van Praagse kunstenaars onder leiding van de architect en meubelmaker prof.dr.ir. Ladislav Machoň (1888-1973) ontwerpt en realiseert het nieuwe interieur van de kapel. De beeldhouwer Jaroslav Horejc (1886-1983) is verantwoordelijk voor het hekwerk en de kandelaar. De zeven glaspanelen zijn van de hand van de glasgraveur Jaroslav Benda (1882-1970). De afbeeldingen op de glaspanelen tonen Comenius als pedagoog, filosoof, bisschop, politicus en vluchteling. Het reliëf van het hekwerk beelden belangrijke momenten uit het leven van Comenius uit. Het grote houtsnijwerk is van de hand van Karl Stipl (1889-1972).

In 1992 bij de vierhonderdste geboortedag worden mausoleum en museum in één gebouw met elkaar verbonden. Jaarlijks wordt de geboortedag van Comenius herdacht met de Comenius dag omstreeks 28 maart.

1.4. Wat doet het Comenius Museum?

Het Comenius Museum zet zich in om het gedachtegoed van Comenius onder de aandacht te brengen en te houden door middel van tentoonstellingen, lezingen, publicaties en andere activiteiten. Het Comenius Museum werkt daarbij samen met instellingen uit binnen- en buitenland. De activiteiten vinden plaats in en vanuit het museum en het naastgelegen mausoleum.

Adres: Kloosterstraat 33 1411 RS Naarden . Telefoon: 035-6943045

E-mail: info@comeniusmuseum.nl

2. Missie, doelstellingen en ambities van de Stichting Comenius Museum

De Stichting Comenius Museum is een permanente instelling ten dienste van de samenleving. Zij is toegankelijk voor het publiek en niet gericht op het maken van winst. Zij vraagt aandacht voor Comenius, zijn leven en zijn gedachtegoed. Zij bevordert wetenschappelijk onderzoek, presenteert, documenteert en geeft hieraan bekendheid ten behoeve van studie en educatie.

2.1. Missie (waar staan we voor)

De Stichting Comenius Museum streeft er naar – conform haar statuten, art.1 – de aandacht voor het gedachtegoed van Jan Amos Comenius als veelzijdig geleerde – theoloog, filosoof, pedagoog en politiek denker – in relatie tot de historische en hedendaagse ontwikkelingen op het gebied van educatie, samenleving en zingeving te bevorderen. Daarbij wordt gepoogd om een verbinding tot stand te brengen tussen zijn werk, zijn veelomvattende inzichten en zijn internationale betekenis enerzijds en de verscheidenheid in het tegenwoordige Europese denken anderzijds.

2.2. Doelstellingen

De doelstellingen van de Stichting Comenius Museum zijn in de statuten als volgt geformuleerd:

1. Het in stand houden van het Comenius Museum te Naarden met de daarin ondergebrachte verzameling gedenkstukken en documentatie over het leven, werk en gedachtegoed van de geleerde Jan Amos Comenius (Komenský) die leefde van 28 maart 1592 tot 15 november 1670.
2. Het dagelijkse beheer van en het toezicht op het in pandig met het museum verbonden Comenius mausoleum en het zorgdragen voor de toegankelijkheid hiervan.
3. Het bijdragen aan het behoud van de culturele erfenis van Comenius door het bij een breed publiek onder de aandacht brengen en uitdragen van kennis over de persoon Comenius en zijn gedachtegoed.

2.3. Ambities

De drie genoemde doelstellingen van de Stichting, te weten zorg voor het Comenius Museum, voor het Mausoleum en voor de culturele erfenis van Comenius zijn onverbrekelijk met elkaar verbonden en versterken elkaar blijvend.

2.3.1. Samenwerking vanuit de actualiteit

De Stichting Comenius Museum wil door middel van vaste en tijdelijke exposities, lezingen, symposia en conferenties, de Comenius dag, publicaties, onderwijsprojecten voor scholen en andere activiteiten voortdurend laten zien hoe het denken van Comenius in onze tijd nog steeds bijzonder actueel is. Dit biedt een breed scala aan mogelijkheden voor samenwerking van onze Stichting met allerlei organisaties zoals andere musea, maatschappelijke en wetenschappelijke instellingen in binnen- en buitenland.

2.3.2. Samenwerking op lokaal, regionaal en internationaal niveau

De Stichting Comenius Museum heeft op lokaal niveau een goede samenwerking met de gemeente Gooise Meren waarin de gemeente Naarden in 2016 is opgegaan. Tevens onderhoudt de Stichting Comenius Museum goede contacten met culturele instellingen en onderwijsinstellingen bij de realisatie van projecten in de regio.

Op nationaal niveau richt de Stichting Comenius Museum zich op een steeds intensievere samenwerking met de andere musea en diverse culturele organisaties, onderwijsinstellingen en wetenschappelijke instituten voor zover deze zich bezig houden met (het gedachtegoed van) Comenius.

In internationaal verband streeft de Stichting Comenius Museum naar verdere verdieping van de bestaande relaties met partners in de Tsjechische Republiek en de andere landen van de Visegrad groep (Slowakije, Polen en Hongarije) en Duitsland. In de uitwisseling van informatie en plannen op weg naar het Comeniusjaar 2020 liggen hier kansen op het gebied van uitbreiding van het internationale netwerk, samenwerking en uitwisseling van projecten.

2.3.3 Uitbouw van de kennisfunctie

De Stichting bezit en onderhoudt een bibliotheek en archief, beheert het Masaryk monument in Rotterdam, geeft een Comenius Nieuwsbrief uit, is door de website manifest op internet, werft sponsors en donateurs en onderhoudt contacten met Nederlandse en internationale universiteiten.

De Stichting wil de kennisfunctie van het Comenius Museum blijven versterken en uitbreiden, zodat het nog meer kan uitgroeien tot het kenniscentrum over Comenius in Nederland. Dit kenniscentrum wil ook de huidige samenwerking met internationale partners versterken, o.a. met Comeniuscentra in andere landen.

3.Het Comeniusmuseum

3.1 Zorg voor de instelling

- Mutual Cooperation Agreement

Het bestuur heeft ook in 2018 overleg gevoerd over de voortzetting van het 'Mutual Cooperation Agreement' tussen de Tsjechische overheid, de gemeente Gooise Meren en de Stichting. De nieuwe gemeente Gooise Meren heeft de terbeschikkingstelling van het museumgebouw aan de Stichting Comenius Museum gewaarborgd. De samenwerking, zoals voorgaande jaren met de gemeente Naarden, is door de gemeente Gooise Meren overgenomen en voortgezet.

- Het Museumregister

Het museum beheert een eigen collectie voorwerpen gerelateerd aan Comenius, een eigen bibliotheek met werk van en over Comenius en zijn gedachtegoed, een eigen archief dat teruggaat tot de oprichting in 1892 en een verzameling documentatie. Het Comenius Museum is sinds het jaar 1997 geaccrediteerd bij het Nederlandse Museumregister en bleek bij de laatste audit in 2015 opnieuw te voldoen aan de eisen voor accreditatie. In 2018 is verder gewerkt aan de ontsluiting van de voorwerpencollectie, de bibliotheek en het instellingsarchief.

3.2. Zorg voor het publiek; tentoonstellingen, educatie en overige activiteiten

Het publiek van het Comenius Museum bestaat uit bezoekers van alle leeftijden. Globaal twee derde deel van de bezoekers zijn volwassenen uit Nederland. Het overige derde deel wordt gevormd door bezoekers uit de rest van de wereld en dan met name uit Tsjechië en Slowakije. Ook bij de andere activiteiten van het Comenius Museum zoals de Comenius dag, de lezingen en symposia bestaat het publiek uit volwassenen. Naast de volwassenen zijn er de leerlingen van de middelbare school en de studenten van het hoger onderwijs die doorgaans in groepsverband het museum bezoeken. Een bescheiden maar niet onbelangrijk deel van de bezoekers bestaat uit leerlingen van Nederlandse basisscholen die jaarlijks het museum bezoeken. Onder deze kinderen is de educatieve opstelling van de 'Wunderkammer' populair. (De Wunderkammer was in de 17^e eeuw een kabinet

met tal van in en uitheemse specimen uit de flora en fauna dat “ter lering ende vermaeck” diende.).

3.2.1. Tentoonstellingen

- **De vaste tentoonstelling 'Vivat Comenius'**

Deze is in 2006 tot stand gekomen in samenwerking met het Tsjechische Ministerie van Cultuur en het museum in Uherský Brod. Naast de panelen met informatie en afbeeldingen uit het leven van Comenius is er voor de bezoekers een filmpresentatie over het leven van Comenius in drie talen (Nederlands, Engels en Tsjechisch). In samenwerking met de Tsjechische overheid wordt voor 2020 een nieuwe vaste tentoonstelling in het Comenius Museum ontwikkeld.

- **'Het erfgoed van Comenius, de geboorte van Tsjechoslowakije'**

'Ik stel mijn vast vertrouwen op God dat het bestuur uwer aangelegenheden tot u zal wederkeren, o Tsjechisch volk!'. Comenius schreef deze profetische zin in 1650 toen zijn land definitief onder gezag van de Habsburgse keizer in Wenen kwam. Dat zou tot 1918 duren, toen Tsjechoslowakije als nieuwe en onafhankelijke staat op de kaart van Europa verscheen. In zijn eerste rede voor de Nationale Vergadering van de onafhankelijke republiek Tsjechoslowakije citeerde Tomas G. Masaryk als eerste president deze zin. In 1990 haalde president Václav Havel deze zin aan toen Tsjechoslowakije zich van ruim veertig jaar communisme had bevrijd. Het zijn slechts twee van de voorbeelden hoe de persoon en het werk van Comenius verbonden is met de geschiedenis van Tsjechoslowakije.

De stichting van de staat Tsjechoslowakije nu honderd jaar geleden, vormt de aanleiding voor deze overzichtstentoonstelling waarin Comenius op verschillende manieren een rol blijkt te spelen. Deze tentoonstelling is tot stand gekomen in samenwerking met de drie Comeniusmusea in Praag, Uherský Brod en Přerov in Tsjechië en het Tsjechisch Centrum in Rotterdam.

In de tentoonstelling wordt stil gestaan bij de wortels van de nieuwe staat in een ver verleden. De nieuwe republiek werd in 1938 speelbal van de internationale politiek. Het verdrag van München en de daaropvolgende bezetting door nazi-Duitsland maar ook de communistische periode na het einde van de Tweede Wereldoorlog, hebben de geschiedenis van dit land diepgaand beïnvloed. In Nederland is de Praagse Lente nog niet vergeten evenals Charta '77 en de val van de muur in 1989 die in Tsjechië de Fluwelen Revolutie mogelijk maakte. Onder Václav Havel werd

Tsjechoslowakije weer een vrij land waarna in 1993 Tsjechië en Slowakije ieder een eigen weg gingen.

In deze korte maar hevige geschiedenis speelt Comenius op verschillende manieren een rol. Hij is de profeet die de toekomstige vrijheid voorspelt. Hij is ook de man die wijst op het belang van het onderwijs om een rechtvaardige samenleving op te bouwen. Zijn opvattingen over humaniteit inspireerden politici en doen dat nog steeds. Na de herontdekking van zijn graf in Naarden in 1929 spant de Tsjechische regering zich in om zijn laatste rustplaats in te laten richten tot een waardig mausoleum. In de communistische periode worden zijn persoon en werk ten voorbeeld gesteld. Zijn werk wordt herdrukt en Naarden krijgt van de Tsjechoslowaakse regering een groot standbeeld aangeboden.

- **'Duizend jaar Tsjechische valuta'**

De tentoonstelling Duizend jaar Tsjechische valuta was een deeltentoonstelling binnen de tentoonstelling de geboorte van Tsjechoslowakije. Zij biedt inzicht in de rijke geschiedenis van het Tsjechische geld. De geschiedenis gaat terug tot in het midden van de tiende eeuw en geeft de belangrijkste hoogtepunten van deze ontwikkeling weer. De Tsjechische staat die in de Middeleeuwen de belangrijkste zilverproducent in Europa was, heeft zo in belangrijke mate bijgedragen aan de ontwikkeling van de geldcirculatie in Europa. Speciaal voor de tentoonstelling in Naarden is deze expositie aangepast om aandacht te kunnen besteden aan de afbeelding van Comenius op betaalmiddelen uit de Tsjechoslowaakse en Tsjechische periode. Tevens wordt aandacht besteed aan de 'thalers', de munten die hun naam in andere talen doorgaven als de daalder en de dollar. Deze expositie werd samengesteld door specialisten van de Universiteit van Pardubi.

Lezingen bij de tentoonstelling Het erfgoed van Comenius, de geboorte van Tsjechoslowakije.

Ter verdieping van de tentoonstelling de geboorte van Tsjechoslowakije werden een zestal lezingen gepland:

1. *Comenius als inspiratiebron*

Hans van der Linde, directeur Comenius Museum Naarden, zette uiteen op welke wijze Comenius na zijn dood een inspiratiebron vormde voor pedagogen, filosofen wetenschappers en politici in het huidige Tsjechië en Slowakije en ver daar voor en daarbuiten.

2. *Bilaterale dwarsverbanden via Comenius*

Jan Henneman oud-ambassadeur in Tsjechoslowakije en Tsjechië, en Pieter Goedhart, coauteurs van de publicatie *Naarden en Comenius*, behandelen de vele vormen van bilaterale dwarsverbanden die mede geïnspireerd door Comenius werden gerealiseerd.

3. *Het Tsjechisch Legioen*

Een dubbellezing: Maruška, mijn lief! - Geschiedenis van een legionair en Mijn opa, legionair in Frankrijk.

Magda van Duijkeren-Hrabová, oud-docente Tsjechisch aan de Universiteit van Amsterdam, schetst aan de hand van authentiek materiaal – brieven en ansichtkaarten van haar grootvader – een beeld van het leven van een krijgsgevangene en een soldaat van het zgn. Tsjechische legioen in Rusland tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daarbij wordt de rol van dit leger toegelicht.

Ir. Jacques Joseph Duivenvoorden, kleinzoon van Josef Krížek, legionair in het Tsjechoslowaakse legioen in Frankrijk. Hij schetst ontberingen aan het Oostfront in Servië, krijgsgevangenschap in de hel van Asinara en het moedige optreden van het 21e regiment in de Vogezen in 1918.

4. *De Praagse Lente*

Historicus Filip Bloem behandelde aan de hand van een virtuele wandeling langs de belangrijkste historische plekken in Praag de paradoxen van de Praagse Lente, 'het socialisme met een menselijk gezicht'. In augustus 1968 maakten communistische broederlanden met een militaire invasie een hardhandig einde aan dit experiment. Hoe wordt er teruggekeken op deze poging het communisme opnieuw uit te vinden?

5. *Nederland en Charta 77*

Jef Helmer, actievoerder en ondersteuner van Charta 77 vanuit Nederland, vertelde over zijn bevindingen: het leggen van contacten in Tsjechië na de inval, het opzetten van Stichting Informatie Charta, de informatievoorziening, de reacties in Nederland, de relatie met de vredesbeweging en de vormen van ondersteuning. Hij staat stil bij de houding van de Nederlandse politiek in de jaren 70, de Erasmusprijs voor Havel, de omwenteling in 1989 en de rol van Charta 77 in de organisatie van het vrije Tsjechië.

6. *Tsjechische underground*

Kees Mercks, slavist, vertaler gespecialiseerd in de Tsjechische literatuur, nam ons mee in de wereld van de Tsjechische culturele underground beweging. De lezing behandelt de periode 1969–1989 in de Tsjechische culturele geschiedenis.

Underground literatuur en literatuur geschreven in de emigratie en de mogelijke verbanden daarin. Aan de orde kwamen schrijvers als Vaculík, Havel, Hrabal aan de ene kant en Škvorecký en Kundera aan de andere kant. Ook stond hij stil bij de rol van de popmuziek van o.a. de immens populaire Kubišová en Hutka.

- **Maria-tentoonstelling november t/m december**

Het Comenius Museum heeft in het verleden al vele functies gehad. Het was oorspronkelijk van ca. 1440-1579 een nonnenklooster, gewijd aan de Heilige Maria, het Maria Convent. Het gebouw is dus van oorsprong een katholiek Mariaklooster. Het jaar 2018 is het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed met maandelijks andere thema's. Zo is het thema in november: religieus verleden.

Vanuit dat thema is de kunstenaars van het AKKV (oorspronkelijk een katholieke kunstenaarsvereniging) gevraagd om Maria-kunstwerken te creëren. Deze werden in de maanden november en december tentoongesteld. Conservator van deze tentoonstelling was Elganan Jelsma, beeldend kunstenaar, voorzitter van de AKKV en cultureel manager van het Waterlinie Museum.

Lezingen ter gelegenheid van de tentoonstelling Maria

Ter gelegenheid van de maand van het religieuze erfgoed en de Maria tentoonstelling werden er in Museum een tweetal lezingen gehouden.

1. *“Te Naerden int Clooster” Middeleeuwse kloosters tussen Vecht en Eem*

Historicus Henk Michielse hield een lezing met beelden over de opkomst en ondergang van de laatmiddeleeuwse kloosters tussen Vecht en Eem in de periode van ca. 1400 tot 1578. Deze kloosters bevonden zich in Muiden, Weesp, Soest en Naarden. Wat voor kloosters waren het precies? Wat was hun achtergrond en betekenis? Waarom en hoe kwamen ze in 1578 aan hun eind? Henk Michielse coördineerde onder meer het onderzoeksproject ‘Katholiek & Protestant tussen Vecht en Eem’, dat werd afgesloten met de bundel *Geuzen en Papen. Katholiek en protestant tussen Vecht en Eem 150-1800*.

2. *Maria en de kunst*

Kunsthistorica Diana Kostman ging in haar rijk geïllustreerde lezing in op de verschillende manieren waarop het leven van Maria in de kunsten werd uitgebeeld.

Zij besteedde zowel aandacht aan de schilderkunst als aan de beeldhouwkunst. Naast de verschillende vormen van de Pietà behandelde zij werken met als onderwerp de opvoeding van de Maagd, de Annunciatie aan Maria en de geboorte van Christus.

Na afloop van de lezingen was er een Meet & Greet met de kunstenaars. Tevens kon de tentoonstelling worden bezocht. Bezoekers met de naam Maria in hun doopnamen, ontvingen een fraaie ansichtkaart.

Overige educatieve activiteiten

1. Rondleidingen

Op de eerste zondag van de maand verzorgt het Comenius Museum rondleidingen in het mausoleum. De bezoeker betaalt dan wel entree maar krijgt de rondleiding gratis aangeboden.

Daarnaast worden rondleidingen op verzoek gegeven. Dit jaar zijn er diverse rondleidingen in het Nederlands, Tsjechisch en Engels op aanvraag verzorgd. Het gaat hier om uiteenlopende groepen zoals (Tsjechische en Slowaakse) reisgezelschappen, excursies van serviceclubs zoals Rotary of Lions, excursies van ouderengezelschappen en dergelijke.

Als rondleider zijn enkele enthousiaste vrijwilligers beschikbaar.

Bezoekers van het mausoleum kunnen sinds 2016 gebruik maken van de app IZI-travel waarmee digitale rondleidingen in het Nederlands en Tsjechisch beschikbaar zijn. Bezoekers kunnen met hun smartphone de rondleiding downloaden en vervolgens het mausoleum begeleid bezoeken.

2. Schoolbezoek

Tijdens het jaar 2018 heeft een stijgend aantal groepen uit het basis- en voorgezet onderwijs gebruikgemaakt van het educatief programma Comenius Museum. Ook Tsjechische scholieren hebben dit programma gebruikt.

Programma voor het basisonderwijs

Voor de basisschoolgroepen 6, 7 en 8 zijn programmaonderdelen beschikbaar waarmee de leerlingen in het Mausoleum, de vaste opstelling en in de Wunderkammer aan de slag kunnen gaan, nadat zij in een groepsgesprek kennis hebben genomen van het Comenius Mausoleum.

De Wunderkammer stamt uit de tijd van Comenius. Het is een grote vitrine waarin allerlei inheemse en uitheemse dieren zijn opgenomen. Behalve dat de kinderen zich hierover kunnen verwonderen, wordt hen ook naar deze dieren, hun voortplanting en hun leefomgeving gevraagd.

Enkele scholen zoals de Tweemaster en de Calsschool alsmede de Comeniusschool uit Zeist hebben het onderwijsaanbod in hun curriculum ingepast en komen jaarlijks op bezoek.

Programma voor het voortgezet onderwijs

Een bezoek aan het Comenius Museum maakt deel uit van een programma van scholen uit het voortgezet onderwijs in Nederland en buitenland. Wanneer men zich op tijd aanmeldt, wordt er een rondleiding in drie talen aangeboden, namelijk in het Engels, het Tsjechisch en het Duits.

Programma voor docenten

In 2017 zijn opnieuw contacten gelegd met het Comenius College in Alphen aan de Rijn, scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs. Dit leidde ertoe dat de leiding van het Comenius College het Comenius Museum gaat bezoeken. De docenten zullen kennis maken met leven en werk van Comenius, met als einddoel het presenteren van deze kennis aan de leerlingen in een gezamenlijk project.

3. Overige activiteiten

1. Stadswandelingen

In samenwerking met het plaatselijk VVV-kantoor worden toeristen door de vestingstad geleid. Daarbij wordt ook kort het mausoleum bezocht.

2. Nieuwjaarsbijeenkomst van de VNTS

De Vereniging Vrienden Nederland-Tsjechië & Slowakije (VNTS) heeft op januari 2018 haar traditionele jaarlijkse bijeenkomst georganiseerd in het Comenius Museum.

3 23 maart Comenius gedenksteen gerestaureerd

Op Het Valeriusplein tegenover het Amsterdams Lyceum bevond zich een gedenksteen van Comenius die in zeer slechte staat verkeerde. Op voorstel van Jan Henneman en Pieter Goedhardt is de steen gerestaureerd en opnieuw onthuld.

4 *Nationale Museumweek van 9- 15 april 2018*

Het Comenius Museum deed ook dit jaar mee aan de Museumweek. Het Comenius Mausoleum met zijn glas-in-loodramen, glaspanelen en bijzondere koorhek met bronzen beelden vormen het ‘goud’ van het Comenius Museum. Ter gelegenheid hiervan werden gratis rondleidingen gegeven.

5 *Nacht van Naarden: Vrijdag de 13e, geluk of ongeluk?*

Op vrijdag de 13e april vond de tweede Nacht van Naarden plaats met als thema “Geluk en Ongeluk”. Op deze avond waren zeven locaties in Naarden voor het publiek te bezoeken. In het Comenius Museum en het Mausoleum werd op verschillende momenten verteld over de rol die geluk en ongeluk in het leven van Jan Amos Comenius hebben gespeeld.

6 *“Mládí” van Leoš Janáček*

Op zondagmiddag 8 juli werd in het Comenius museum in Naarden door het sextet voor blazers “Mládí” van Leoš Janáček uitgevoerd. In dit werk blikt Leoš terug op zijn jeugd in zijn geboorteplaats Hukvaldi en tijdens zijn verblijf in het klooster van de Augustijnen in Brno. Dit werk werd uitgevoerd door deelnemers aan een Leergang Tsjechische kamermuziek. Dirigent Sjef de Kort, gespecialiseerd in Tsjechische muziek, heeft het initiatief genomen om een leergang Tsjechische Kamermuziek te organiseren.

7. *Open Monumentendagen - 15 september 2018 in het Comenius Museum*

Voor Open Monumentendag 2018 werd als thema gekozen: ‘In Europa’. Met dit thema sluit de Open Monumentendag in Nederland aan bij het Europese Jaar van het Cultureel Erfgoed. Het accent lag dit jaar op wat ons in dit deel van de wereld bindt. Uiteraard werd veel aandacht besteed aan de historische context waarin het museum en mausoleum werd gebouwd en gebruikt.

8. *de Museumkidsweek van 13 t/m 28 oktober:*

Het Comenius Museum deed mee aan de Museumkidsweek tijdens de herfstvakantie van 13 t/m 28 oktober 2018. Het Museum organiseerde een kindermiddag op 24 oktober 2018 met een speurtocht door het museum.

9. *Benefietconcert voor Poolse kinderen*

Benefietconcert Stichting Poolse Weeskinderen Naarden, gehouden in het Comenius Museum. Aanstormend talent Vivianne Cheng speelde Chopin en Rachmaninoff.

10. *Historisch Café*

Het Historisch café in Naarden, waarvan wij één der partners zijn, heeft wederom een aantal lezingen over historische onderwerpen georganiseerd. De meeste in de nieuwe locatie de Mess en in de Grote kerk Naarden

11. *Bachvereniging*

De landelijk bekende Bachvereniging heeft in het Comenius Museum een bijeenkomst georganiseerd in december.

4. **Het Mausoleum**

Het mausoleum waarin zich het graf van Comenius bevindt, is integraal opgenomen en inpandig verbonden met het gebouw van het Comenius Museum. Het Comenius Mausoleum is een rijksmonument. Het Comenius Museum is een gemeentelijk monument.

De voormalige Waalse kerk, waarin zich het graf van Comenius bevindt, werd door een aantal Tsjechische kunstenaars tijdens het interbellum gerestaureerd en ingericht als mausoleum. Het mausoleum werd als een bijzonder cultuurhistorisch monument erkend.

Hoewel het mausoleum ook wordt gebruikt voor tal van bijeenkomsten, lezingen en concerten is een bezoek aan het graf van Comenius het hoofddoel van de talrijke individuele bezoekers of bezoekers in groepsverband. In het gastenboek is keer op keer te lezen dat bezoekers onder de indruk zijn van de unieke en spirituele lading van het interieur van het mausoleum en de zorg van de medewerkers voor de nagedachtenis van Comenius.

5. De culturele erfenis

5.1 Comeniusdag

De Comeniusdag 2018 vond plaats op zaterdag 17 maart. Na een feestelijke ontvangst van de Tsjechische ambassadeur, mevrouw Reinišová, en de Slowaakse ambassadeur, de heer Bužek, door de burgemeester in het oude Raadhuis van Naarden werden de kransen gelegd in het mausoleum bij het graf van Comenius. Verder waren meerdere eregasten aanwezig, onder andere de directeur van het J.A.Komenský museum in Uherský Brod, de heer Vaškových en zijn collega's alsmede de directeur van het Moravisch Museum, de heer Jiri Mitacheck en enkele medewerkers. Voorafgaand aan het middagprogramma in de Grote Kerk van Naarden hebben de ambassadeurs van Tsjechië, mevrouw Reinišová, van Slowakije, de heer Bužek, van Polen, de heer Borkowski, en Hongarije, de heer Kocsis met vertegenwoordigers van het gemeentebestuur van Gooise Meren kransen gelegd bij het standbeeld van Comenius aan de Marktstraat.

5.2 Comeniuslezing

De Comeniuslezing onder de titel Doorleefde democratie werd dit jaar verzorgd door prof. dr. Ernst Hirsch Ballin, universiteitshoogleraar aan Tilburg University en hoogleraar rechten van de mens aan de Universiteit van Amsterdam. In zijn bijdrage ging hij in op de vraag of democratie, rechtstaat en mensenrechten wel vanzelfsprekende verworvenheden zijn die ons politieke bestaanszekerheid bieden. Wat blijft hiervan over als de staat wordt opgeëist door een meerderheid die morele of culturele superioriteit claimt? Bedreigen sociale media en nepnieuws het fundamentele vertrouwen in het politieke bestel? Of kunnen we dit vertrouwen versterken als resultaat van het democratische proces zelf?

5.2 Comeniusprijs

De Comeniusprijs 2018 werd dit jaar uitgereikt aan Minister van Staat Herman D. Tjeenk Willink. De jury noemt de politicus en informateur van het laatste kabinet Rutte III 'een van de meest erudiete en integere politici die Nederland thans kent'.

Volgens de jury heeft Tjeenk Willink zich met zijn werk en in zijn publicaties met hart en ziel ingezet voor de democratisch rechtsstaat, de staat die het ons allen mogelijk maakt om te leven in een samenleving die Comenius voor ogen had.

Aansluitend op de woorden van Hirsch Ballin nam Tjeenk Willink bij de uitreiking van de Comeniusprijs de gelegenheid te baat om nog eenmaal aan te geven waar

het, naar zijn opvatting, over moet gaan, willen we het normatieve en inclusieve karakter van de democratische rechtsorde handhaven en zo het vreedzaam samenleven in dit veelkleurige, mooie land veilig stellen.

Hij vroeg zich af of Comenius zich in dit land 426 jaar na zijn geboorte nog thuis zou voelen. In het normatieve en verbindende concept van democratische rechtsorde die Tjeenk Willink schetste zou hij waarschijnlijk veel van zijn eigen ideeën kwijt kunnen. Dat schept verplichtingen zeker voor ons die hem herdenken

Eerder ontvingen Jonathan Israel (2017), Herman Van Rompuy (2016), Geert Mak (2015), Louise Fresco (2014), Paul Schnabel (2013) en Robbert Dijkgraaf (2012) de Comeniusprijs.

Het programma werd afgewisseld met prachtige muziek verzorgd door musici uit Tsjechië, Polen, Hongarije en Slowakije. Aansluitend was er in de kerk gelegenheid om elkaar te ontmoeten tijdens de receptie die werd aangeboden door de Ambassades van Tsjechië, Slowakije, Polen en Hongarije (de Visegrad Groep).

De Comeniusdag wordt mede mogelijk gemaakt door de Comenius Leergangen, de voornoemde ambassades, de gemeente Gooise Meren en het Comenius Museum.

5.3 Wetenschappelijk onderzoek en publicaties

In 2017 hebben een aantal activiteiten bijgedragen aan de verspreiding van het gedachtegoed van Comenius en de naamsbekendheid van het Comenius Museum.

5.4 Aantal bezoekers Comenius Museum, Mausoleum en Comeniusdag (2005 - 2018)

Jaar	Museum Mausoleum	Volwassenen	Groepen	Senioren MK, CJP	Studenten Kinderen	Gratis/vriend	Extra bezoek Fotofestival	OFF foto-festival	Comeniusdag	Totaal
2005	4398						7 647			12045
2006	4931						-			4931
2007	4514						3790			8304
2008	5377						-			5377
2009	5941	1076	1665	1213	377	1612	-			5941
2010	4968	988	1433	1065	323	1157	-			4968
2011	6939	1317	1227	2959	320	1116	-	550	284	7773
2012	4292	971	799	1382	267	873	-	-	375	4667
2013	4978	1095	584	2185	340	774	5811	-	516	11305
2014	5113	1148	660	2301	330	571	-	-	575	5688
2015	5546	1238	802	2236	411	859	-	-	650	6196
2016	5004	939	972	1878	301	907	-	-	750	5754
2017	4462	1062	513	1810	384	693	-	-	513	4975
2018	4935	1332	791	1758	476	448	188*	222**	562	5497

*tentoonstelling in Josefv Důl in Tsjechië **Bezoek Nacht van Naarden

In de tabel zien we een lichte daling van het totaal aantal bezoekers. Gedeeltelijk is dit te verklaren uit een trend dat, in tegenstelling tot de grote publiekstrekkers, het bezoek aan kleinere musea over het algemeen af lijkt te nemen.

Dankzij de interne registratie en het gastenboek heeft het museum enig inzicht in aantal, nationaliteit en tevredenheid van de bezoekers. Wat niet gemeten is, is het bereik van de website, het aantal deelnemers aan lezingen en symposia buiten het museum en het aantal lezers van publicaties die door of onder auspiciën van het Comenius Museum zijn uitgegeven.

Een belangrijk feit is dat het museum langzamerhand meer landelijke bekendheid krijgt, mede door de Comeniusdagen met de jaarlijkse lezing en de Comenius prijsuitreiking.

6. Organisatie

6.1. Algemeen bestuur

Het Algemeen bestuur is in 2018 maandelijks bij elkaar gekomen. De samenstelling van het Algemeen bestuur was als volgt:

Hans van Oostveen	<i>voorzitter</i>
Henk Woldring	<i>vice -voorzitter</i>
Helena Verhoef	<i>secretaris</i>
Harry Rörik	penningmeester
Saskia Sap	<i>lid</i>
Veronica Smelt	<i>lid</i>
Maarten Schröder	<i>lid (aftredend)</i>
Vladimir Hobrlant	<i>lid(aftredend)</i>
Jan Landsaat	<i>aantredend lid</i>
Nick van Loendersloot	<i>aantredend lid</i>

Activiteiten Algemeen bestuur 2018.

Het bestuur houdt zich bezig met het museale beleid, het financiële beleid en personeelsbeleid, het interne overleg in het museum, het zorgdragen voor het uitvoeren van het jaarprogramma, het overleg met gemeentelijke en regionale organisaties en de Rijksvastgoedorganisatie. Verder draagt het bestuur verantwoordelijkheid voor de contacten met de Tsjechische Ambassade in Den Haag en de Nederlandse Ambassade in Praag, de Ministeries van Cultuur en Onderwijs van de Tsjechische Republiek en de partnermusea van Muzeum J.A. Komenský in Uherský Brod en het Nationaal Pedagogisch Museum J.A. Komenský in Praag. Bij de algemene bestuursvergaderingen zijn doorgaans de directeur, de bureaumedewerker en een van de vrijwilligers aanwezig.

Zaken die in 2018 aan de orde zijn geweest naast de reguliere agenda: het aanvullen van het nieuwe Huishoudelijk Reglement; het Jaarverslag 2017; Begroting 2018; Financieel Jaarverslag 2017; verbouwings- en inrichtingsplanning 2019.

Vertegenwoordigers van het bestuur en de directie hebben de Stichting Comenius Museum vertegenwoordigd in contacten en overlegsituaties met de burgemeester en ambtenaren van de gemeente Gooise Meren, het overleg met het Ministerie van Cultuur in Tsjechië en de contacten met de Tsjechische, Slowaakse, Poolse en Hongaarse ambassades in Den Haag.

6.2 Raad van Advies

Conform artikel 9 van de Statuten van de Stichting Comenius Museum, dat het instellen van een Raad van Advies mogelijk maakt, heeft het bestuur de organisatie van de Raad van Advies en de bestaande taken en bevoegdheden in het Huishoudelijk reglement vastgelegd. De voorzitter is onafhankelijk en bekleedt geen functie in het bestuur. De Raad regelt zelf haar secretariaat. De Raad adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over uiteenlopende zaken van belang voor het Museum. Daarnaast dragen individuele leden van de Raad door lezingen en publicaties actief bij aan het uitdragen van het gedachtegoed van Comenius.

Leden van RvA

Drs. Maud Arkesteyn-van Willigen; voorzitter; *gastconservator*

Drs. Kees Mercks; lid, *oud medewerker van het UvA, Slavisch Instituut, topvertaler Tsjechische literatuur;*

Prof. Dr. Bruno Naarden; lid, Emeritus hoogleraar Russische taal en cultuur UvA;

Drs. Tijs van Ruiten; lid, *directeur Nationaal Onderwijs Museum in Dordrecht, museale kennis, collecties;*

Prof. Dr. Els Ruisendaal; lid, *hoogleraar taalkunde Europese universiteit Nederland en België, uitgever;*

Prof. Dr. Leendert Groenendijk; lid, *emeritus hoogleraar historische pedagogiek VU*

Prof. dr. Ton Notten; lid, *wetenschapper en publicist, emeritus professor Sociale agogiek Vrije Universiteit Brussel en emeritus docent Hogeschool Rotterdam*

Drs. Jan Henneman; lid; *voormalige Nederlandse ambassadeur in Tsjechië*

Pieter Goedhart; lid; *schrijver en kenner van Tsjechië.*

6.2 Directie

De heer drs. Hans van der Linde, directeur van het Comenius Museum wordt door het bestuur als één van de belangrijke krachten voor het museum beschouwd. Dit ondanks het feit dat hij slechts in deeltijd (0,5 fte) werkt voor het museum.

Zijn taken zijn o.a.: het voorbereiden van het beleid van het bestuur, behoud en beheer van het museum en mausoleum, contacten met andere museale instellingen, het inhoudelijk samenstellen en organiseren van tentoonstellingen, het organiseren van lezingen en andere activiteiten, het ontwikkelen van educatieve activiteiten, zorg dragen voor de externe communicatie, het uitbreiden van sponsoractiviteiten en het leiding geven aan de organisatie van het museum en de vrijwilligersgroep.

6.3 Kantoor

Mevrouw Maria Krutzen werkt als vaste administratief medewerkster voor 18 uur per week. Zij is verantwoordelijk voor de administratieve taken van het museum en voor de website.

Mevrouw Ineke Pufflijk ondersteunt de financiële administratie van het museum als vrijwilliger.

Kantooroverleg

Helena Verhoef	<i>Secretaris van het bestuur</i>
Hans van der Linde	<i>Directeur</i>
Maria Krutzen	<i>Bureau medewerkster</i>
Ineke Pufflijk	<i>Vrijwilliger administratie</i>
Gerrie Brok	<i>Coördinator Vrijwilligers</i>

Het Kantooroverleg in 2018 vond maandelijks plaats. De leden zorgen samen voor de coördinatie van de dagelijkse taken binnen het museum/mausoleum en de voorbereiding van de diverse vraagstukken aan het bestuur. Tevens zorgt het Kantooroverleg voor de interne uitwisseling van informatie, met behulp van het maandelijks infoblad *Comenius Intern* dat naar alle betrokkenen van het museum wordt gestuurd.

6.4. Vrijwilligers en werkgroepen

Het museum worden de uitvoerende taken gedragen door een vaste groep van ruim 30 vrijwilligers die trouw en met veel inzet en enthousiasme onder leiding van de directeur zorgen voor de dagelijkse gang van zaken in het museum.

In het jaar 2018 nam prof. dr. ir. J. Vytopil afscheid. Er zijn enkele nieuwe vrijwilligers gestart.

Mevrouw Gerrie Brok is in het jaar 2018 opnieuw tot coördinator van de vrijwilligersgroep benoemd. Als vice-coördinator is mevrouw Tineke van den Born herbenoemd. De coördinator en vice-coördinator worden voor 1 jaar benoemd en kunnen daarna herbenoemd worden. Zij zorgen voor de sollicitaties en het inwerken van nieuwe vrijwilligers, voor de voorbereiding van de vrijwilligersvergaderingen, de coördinatie van de taken en andere gezamenlijke activiteiten van de vrijwilligers. Ze zijn het eerste aanspreekpunt voor de vrijwilligers, naast de directeur.

De groep vrijwilligers heeft een keer per twee maanden een gezamenlijk overleg. Zij regelden zelf hun rooster, hebben een eigen overlegstructuur en werken nauw samen met de directeur en het bestuur.

De vrijwilligers hebben één of meerdere vaste taken in het museum en werken samen in de verschillende werkgroepen. De werkgroepen zijn georganiseerd rondom de dagelijkse gang van zaken zoals baliedienst, gastvrouwen, programmering, publiciteit, archivering en depot. Naast de vrijwilligers zijn ook de directeur, het secretariaat en bestuursleden in de werkgroepen betrokken. In de werkgroepen helpen de vrijwilligers het jaarprogramma en de nieuwe initiatieven in het museum verder te ontwikkelen.

Werkgroep Balie

De baliemedewerkers zorgden voor het openen en sluiten van het museum, de ontvangst van bezoekers en het geven van informatie. Het maken van de maandelijkse roosters voor de baliediensten is een speerpunt in de organisatie van het museum omdat het dagelijks open zijn van het museum, ook tijdens de feestdagen, garandeert. Dankzij de vaste groep van vrijwilligers lukte het opnieuw om in het jaar 2017 zonder problemen het museum voor het publiek open te houden.

Werkgroep Tentoonstellingen

De werkgroep tentoonstellingen werkt onder leiding van de directeur. De werkgroep heeft in 2018 opnieuw een bijdrage verleend bij de voorbereidingen van vijf grote tentoonstellingen en is nagenoeg het hele jaar bezig met het voorbereiden van de komende tentoonstellingen.

Werkgroep Techniek

In het jaar 2018 heeft het technische team opnieuw gezorgd voor het goed laten functioneren van de technische voorzieningen in het museum en het mausoleum. Het team is voor het museum onmisbaar bij de technische voorbereiding en uitvoering van tentoonstellingen, licht, verwarming, technische apparatuur, vochtregulatie etc.

Werkgroep rondleidingen

Deze werkgroep zorgt voor Nederlandstalige, Tsjechische, Engelse en Duitse rondleidingen voor groepen bezoekers.

Werkgroep Gastvrouwen

De gastvrouwen zorgden samen voor ontvangst van de gasten tijdens de openingen van tentoonstellingen en andere officiële gelegenheden in het museum. Ze zorgden, indien nodig, voor koffie, drankjes en hapjes.

Redactie Comenius Bulletin

De redactie geeft tenminste twee keer per jaar een digitale versie van het Comenius Bulletin uit. Via het Comenius Bulletin werden ook in 2018 de Vrienden van het museum en andere belangstellenden over de komende programma's en acties van het museum op de hoogte gehouden van bestuurszaken en biedt achtergrondinformatie over Comenius.

Werkgroep Collectieregistratie

Deze werkgroep is in 2018 verder bezig geweest met van de registratie van de collectie en het archief met behulp van het digitale Adlib programma.

Werkgroep Bibliotheekregistratie

Deze werkgroep heeft in 2018 een belangrijk deel van de bibliotheek collectie ontsloten via het programma Adlib.

Activiteiten voor vrijwilligers

Het bestuur en directeur zijn zich bewust van het feit dat de hele organisatie van het museum, die vooral steunt op de vrijwilligers, alleen goed en professioneel kan draaien door een goede samenwerking tussen alle betrokkenen. Naast alle werkcontacten werd in het jaar 2018 enkele keren collegiaal contact en interne scholing voor de vrijwilligers georganiseerd.

Vrijwilligers dag

Het Comenius Museum wordt gedragen in zijn dagelijkse exploitatie, bij het realiseren van tentoonstellingen en alle andere activiteiten door een groep van ruim 30 vrijwilligers. Als dank voor hun grote bijdrage en als moment van teambuilding werd in september door de Stichting de jaarlijkse Vrijwilligers dag georganiseerd.

Kerstborrel

Op 8 december werd de jaarlijkse Kerstborrel voor alle vrijwilligers georganiseerd. Hierbij werd met een glas wijn het afgelopen jaar geëvalueerd. De vrijwilligers, die zich een rond aantal jaren voor het museum hebben ingezet, werden in het zonnetje gezet. Tevens werd er afscheid genomen van voorzitter Hans van Oostveen en bestuurslid Vladimir Hobrlant.

Interne Scholing

Directeur Hans van der Linde gaf de interne trainingen aan nieuwe rondleiders en de werkgroep Educatie.

Organisatie Comeniusdag

Comité Comeniusdag

Het comité organiseert de jaarlijkse herdenkingsdag van Comenius in Naarden met het besloten ochtendprogramma met ontvangst op het stadhuis, kranslegging in het mausoleum en lunch voor genodigden alsmede het openbare middagprogramma met kranslegging bij het standbeeld voor de Grote Kerk en de Comeniuslezing, het muzikale programma en de uitreiking van de Comeniusprijs in de Grote Kerk.

De leden:

Veronica Smelt	lid
Saskia Sap	lid
Petra Smeenk	lid
Hans v.d. Linde	lid
Bert Tielemans	Adviseur pr en communicatie (op afroep)

Jury Comeniusprijs 2018

De Comeniusprijs wordt jaarlijks toegekend aan een persoon, die een bijzondere bijdrage heeft geleverd in de geest van Comenius op een of meer van de werkterreinen waar Comenius zelf actief was: onderwijs en educatie, religie en zingeving en politiek en samenleving

De jury voor de Comeniusprijs

De Comeniusprijs werd acht jaar geleden ingesteld door de Stichting Comenius Museum met als doel de nagedachtenis van Comenius aan het brede Nederlandse publiek presenteren. De jury draagt kandidaten voor aan het bestuur van de Stichting Comenius Museum. De voordracht van de jury wordt na bevestiging door het bestuur onderbouwd in de Laudatio die op de Comenius dag door de voorzitter van de jury wordt uitgesproken.

Sinds medio 2018 bestond de jury uit de volgende leden:

Prof. Mr D.D. Breimer: voorzitter; *onder meer oud Rector Magnificus Universiteit Leiden, Voorzitter Raad van Toezicht Rijksmuseum Boerhaave en van het Taalmuseum Leiden*

O.M.B. Fles; lid; *onder meer wethouder gemeente Enschede, lid v.h. College toezicht Sociale Verzekeringen*

Prof. Mr Job Cohen: lid; *onder meer oud-burgemeester van Amsterdam en oud-staatssecretaris van Onderwijs en van Justitie.*

Drs. J. J. Tj. van den Hul-Omta: lid; *onder meer oud-lid Eerste Kamer en oud-voorzitter Verus (voorheen Besturenraad Chr. Onderwijs), lid Raad van Toezicht Stichting Christelijk Onderwijs Haaglanden*

Veronica Smelt-Verheul: lid; *Algemeen Bestuurslid Stichting Comenius Museum*

Drs. Helena Verhoef: *ambtelijk secretaris van de jury; secretaris Stichting Comenius Museum*

7. Samenwerking met de andere partners en organisaties

7.1 Internationale samenwerking.

Stichting Comenius Museum onderhoudt goede contacten met organisaties in landen waar Comenius tijdens zijn leven verbleef zoals Duitsland, Tsjechië, Slowakije, Polen en Hongarije maar ook in landen waar hij ook wordt geëerd zoals in Amerika. Deze contacten leiden tot uitwisseling van informatie, uitbreiding van het collegiale netwerk en samenwerking in de totstandkoming van projecten en producten waaronder de tentoonstelling in Josefův Důl in Tsjechië

Tsjechische ambassade in Den Haag.

Hare excellentie mevrouw Reinisová, ambassadeur van de Tsjechische Republiek heeft de Comeniusdag 2018 bijgewoond en was bij de opening van de enkele tentoonstellingen aanwezig.

Ministerie van Cultuur in Praag

Aan het eind van het jaar 2017 en gedurende 2018 heeft Ministerie van Cultuur de plannen van de Tsjechische overheid voor de financiële en inhoudelijke bijdrage aan het Comenius Museum in Naarden ontvouwt.. Het meest belangrijk item is de realisatie van de nieuwe vaste tentoonstelling in het 2020, die onder leiding van het partnernmuseum in Uherský Brod vanaf eind 2019 gerealiseerd zal worden.

Museum J.A. Komenský Uherský Brod.

De goed lopende partnercontacten met het museum in Uherský Brod werden in het jaar 2018 verder voortgezet. Het museum in Uherský Brod zorgt al jarenlang, in opdracht van het Tsjechische Ministerie van Cultuur en namens de Tsjechische regering, voor de financiële subsidie aan het museum en levert ook een bijdrage aan het jaarlijkse programma door middel van uitwisseling van tentoonstellingen.

Een delegatie van het museum in Uherský Brod heeft de Comeniusdag 2018 in Naarden bijgewoond. De voorzitter van de raad van Advies, de voorzitter van het Museum te Naarden alsmede een aantredend bestuurslid brachten een bezoek aan het Museum te Uherský Brod in het kader van de stedenuitwisseling.

Nationaal Pedagogisch Museum J.A. Komenský in Praag

De langdurige collegiale samenwerking met het Nationaal Pedagogisch Museum J.A. Komenský in Praag biedt de mogelijkheid snel kennis, en activiteiten waar mogelijk uit te wisselen.

Tsjechisch Centrum

In 2018 heeft het Tsjechisch Centrum regelmatig aankondigingen van tentoonstellingen en andere acties van het Comenius Museum in Naarden gepubliceerd. Het Tsjechisch Centrum was betrokken bij de voorbereidingen voor de nieuwe tentoonstelling in het Comenius Museum over de herdenking in 2018 van het ontstaan van Tsjechoslowakije.

Slowaakse ambassade

De Slowaakse ambassadeur, de heer Bužek, heeft deelgenomen aan de Comeniusdag 2018 en was aanwezig bij enkele openingen van tentoonstellingen.

Poolse en Hongaarse ambassade

De Poolse en Hongaarse ambassadeurs hebben deelgenomen aan de Comeniusdag 2018. Beide ambassades hebben, als leden van Visegrad groep, gezorgd voor de muzikale ondersteuning en de receptie van deze dag. Ook sprak de ambassadeur van Hongarije de heer András Kocsis tot verbazing van vele genodigden zijn gehoor in perfect Nederlands toe.

7.2 Nationale en regionale partners

Landelijke Open Monumentendag

Het museum heeft meegedaan met de Monumentendagen 2017 met een speciaal rondleidingprogramma.

Nationale Museum weekend.

Het museum heeft meegedaan met het Nationale Museumweekend 2017 met een speciaal rondleidingprogramma.

Ritman Bibliotheek

In het jaar 2017 zijn de contacten met de Ritman bibliotheek in Amsterdam versterkt in gesprekken door de directeur, de vicevoorzitter en de voorzitter van de Raad van Advies. Zo is gesproken over de wenselijkheid van een content-partnerschap over en weer.

Gemeente Gooise Meren

De burgemeester van Gooise Meren de heer Ter Heegde heeft tijdens de Comeniusdag 2017 een aantal gasten in het historische stadhuis van Naarden

ontvangen. Tevens overhandigde hij in de middag de Comenius prijs aan de heer Tjeenk Willink. Gedurende het jaar hebben de voorzitter en de directeur een aantal keren overleg gevoerd met de gemeentelijke ambtenaren van Cultuur.

Culturele organisaties in Naarden

Het Comenius Museum heeft deelgenomen aan de voorbereidingen voor de tweede editie van de Nacht van Naarden die in 2018 zal plaats vinden. De Nacht van Naarden, een gratis publieksevenement waarbij de Naardense instellingen hun deuren openen voor het publiek, is begonnen als een initiatief van het Comenius Museum, De Grote Kerk, het Vestingmuseum en het Weegschaal Museum.

Vrienden van Comenius.

Het museum heeft ruim 100 'Vrienden van het Museum'. Onder Vrienden van het Museum worden verstaan: donateurs die voor minimaal 1 jaar doneren aan het Museum. Daarvoor ontvangen ze een aantal voorrechten, zoals gratis toegang met één introducé, 10% korting op artikelen uit de museumwinkel, uitnodigingen voor openingen en het Comenius Bulletin. Het aantal Vrienden van het museum is in het jaar 2018 stabiel gebleven.

8.Huisvesting, veiligheid en financiën.

8.1 Huisvesting

Het Comenius Museum en Mausoleum is gevestigd aan de Kloosterstraat 33. Het museum begon in 1892 met een tentoonstelling in het oude stadhuis van Naarden, verhuisde in de jaren '20 van de vorige eeuw naar de Turfpoortstraat om in 1992 te verhuizen naar het pand naast het mausoleum. Het mausoleum is toen inpandig verbonden met het museum.

Het museum beschikt over een vaste tentoonstelling en drie ruimten waarin tijdelijke tentoonstellingen worden georganiseerd.

Het mausoleum is primair bedoeld voor hen die het graf van Comenius willen bezoeken. Daarnaast wordt de ruimte van het mausoleum gebruikt voor tal van bijeenkomsten, lezingen en concerten.

In het gastenboek is keer op keer te lezen dat bezoekers onder de indruk zijn van de unieke en spirituele lading van het interieur van het mausoleum en de zorg van de medewerkers voor de nagedachtenis van Comenius.

In het mausoleum is een lift die toegang biedt tot de eerste en tweede verdieping van het museum voor personen die slecht ter been zijn.

8.2 Veiligheid

Sinds 2014 heeft het Comenius Museum nieuwe installaties voor het inbraakalarm en de brandmelding bij de balie van het museum. Deze installaties worden jaarlijks gekeurd.

Het museum beschikt over een veiligheidsbeleid onder de naam *'Het zal je maar gebeuren'* waarin een aantal risico's en preventieve maatregelen geregeld. Vrijwilligers zijn op de hoogte van de te nemen maatregelen in noodsituaties.

8.3 Financiën

De Stichting Comenius Museum ontvangt voor de exploitatie van het museum en het dagelijks beheer van het mausoleum een subsidie van het Tsjechische Ministerie van Cultuur dat deze kosten gedeeltelijk dekt. De Gemeente Naarden stelt al vanaf 1992 het museumgebouw ter beschikking en deze regeling is na de gemeentelijke fusie door de nieuwe gemeente Gooise Meren voortgezet. De Tsjechische ambassade in den Haag zorgt voor enkele doelsubsidies o.a. voor de uitgave van publicaties van het museum. Voor afzonderlijke projecten zijn met wisselend succes bij fondsen additionele subsidies aangevraagd.

2018 kon in financieel opzicht goed worden afgesloten (zie het hiernavolgende Financiële verslag van de Stichting Comenius Museum 2018).

Vrienden, sponsoren en donateurs

Hoewel de financiële basis van het museum dankzij de steun van de Tsjechische overheid en de gemeente Gooise Meren is gegarandeerd, is naast de basisfinanciering additionele financiering nodig voor projecten en bijzondere activiteiten. Een voorbeeld hiervan is de jaarlijks Comeniusdag, die in belangrijke mate wordt gefinancierd met behulp van sponsoren.

De Stichting prijst zich gelukkig met een steeds verder groeiend aantal sponsoren. Zonder hen zouden een aantal activiteiten van het museum, zoals wisseltonstellingen en de grootse opzet van het Comeniusdag niet mogelijk zijn.

In 2018 heeft de Stichting voor verschillende projecten en doelen financiële steun mogen ontvangen van onder meer:

Coöperatiefonds Rabobank Noord-Gooiland

Comenius Leergangen

Prins Bernhard Cultuur Fonds

9. De toekomst van de Stichting Comenius Museum

Het kan niet genoeg benadrukt worden dat de financiële situatie van de Stichting Comenius Museum en het Comenius Museum ook in de toekomst de hoogste prioriteit heeft voor het bestuur. Niet alleen de continuering van de basisfinanciering door het Tsjechische Ministerie van Cultuur en de gemeente Gooise Meren maar ook de additionele financiering van de activiteiten van de Stichting blijft noodzakelijk.

Bij het Comenius Museum en het werk van de Stichting worden jaarlijks steeds meer mensen betrokken. Dit is een zeer verheugend feit. Desondanks blijft het een uitdaging voor het bestuur, de directeur en de Raad van Advies om voor de toekomst te zorgen dat het aantal bezoekers, het aantal Vrienden van het museum, en het aantal sponsors en andere financiële partners uit Nederland en daarbuiten wordt vergroot. Dit om ervoor te zorgen dat het Comenius Museum in Naarden voor bezoekers en belangstellenden beschikbaar zal blijven en de organisatie zich ook als kenniscentrum verder zal ontwikkelen voor haar taak en missie om de nagedachtenis van Comenius in een Europese context aan volgende generaties over te kunnen dragen.

Het vizier richten wij daarbij op het jaar 2020, het Comeniusjaar. Waar wij 350 jaar na dato Comenius op grootste wijze zullen herdenken.

Het bestuur van de Stichting Comenius Museum het volle vertrouwen en de energie om onze doelstellingen te kunnen realiseren.

Financieel Jaarverslag 2018

Voor het volledige jaarverslag verwijzen wij naar onze website
www.comeniusmuseum.nl

Stichting Comenius Museum, Naarden

Exploitatierkening 2018

Opbrengsten

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
subsidie gemeente Naarden huur pand	45.600	45.600
Subsidie Tsjechische Republiek	84.500	84.500
subsidie Tsjechische Republiek variabel deel	12.000	4.847
projectsubsidie Tsjechische Republiek	4.642	3.682
donaties	250	404
entreegelden	19.636	14.292
resultaat winkelverkoop	1.766	2.008
bijdrage vrienden van Comenius	1.735	2.640
overige ontvangsten	<u>1.693</u>	<u>1.503</u>
	171.822	159.476
Kosten		
personeel	69.686	62.560
huisvesting	71.684	67.938
tentoonstellingen en manifestaties	14.317	10.018
algemene kosten	<u>14.373</u>	<u>17.499</u>
	<u>170.060</u>	<u>158.015</u>
	1.762	1.461
Interest en bankkosten	<u>349-</u>	<u>237-</u>
Resultaat boekjaar	<u>1.413</u>	<u>1.224</u>

5. Toelichting op de exploitatierekening

	2018	2017
Winkelresultaat		
Verkopen	2.783	2.389
Kostprijs verkopen	1.017-	381-
	<u>1.766</u>	<u>2.008</u>
Overige ontvangsten		
Zaalhuur en verzorgen vergaderingen	1.693	1.503
Personeel		
Salarissen	42.683	42.141
Ziekengeld	2.908-	6.750-
Doorberekend salaris naar kosten tentoonstellingen en manifestaties	7.000-	7.000-
Vrijwilligers	15.280	16.309
Sociale lasten	9.093	8.309
Pensioenpremie	7.368	4.489
Reiskosten personeel	2.417	2.417
Overige personeelskosten	2.753	2.645
	<u>69.686</u>	<u>62.560</u>
Huisvesting		
Huur	45.600	45.600
Energie	7.622	6.983
Schoonmaak	6.176	6.193
Beveiliging	6.716	3.024
Onderhoud	4.892	3.379
Led-project	-	2.000
Overige	678	759
	<u>71.684</u>	<u>67.938</u>

			<u>2018</u>	<u>2017</u>
Tentoonstellingen en manifestaties				
Wereldbeeld	23-6-2016	22-1-2017	6.500-	108
Unitas Fratum, Education for all ,Mausoleum 80 jaar	1-3-2017	15-10-2017	-	604
Jarostov Horeje	26-10-2017	28-2-2018	29	3.023
Erfgoed Comenius/Geboorte tsjechie	16-3-2018	28-10-2018	9.430	-
Maria	16-11-2018	13-1-2019	2.138	-
Kunst in de klas	1-2-2019	19-5-2019	1.244	-
Lezingen			463	-
Nacht van Naarden			257	-
Boek mausoleum 80 jaar			-	163
Voorbereiding tentoonstelling Sipek			-	633-
Viering geboortedag Comenius "Comeniusdag"			1.655	4.151
Symposium t.g.v. uitkomen boek Pansofie Comenius			38	847
Collectie en tentoonstellingsmaterialen			2.230	757
Communicatie / website			3.333	998
			14.317	10.018
Algemene kosten				
Salarisadministratie			352	566
Kantoorbenodigdheden			1.119	1.021
Telefoon			1.295	3.436
Porti minus doorberekend			33-	230
Computerkosten			3.372	5.061
Lidmaatschappen			1.417	872
Verzekeringen			3.353	2.873
Reis-, verblijfkosten personeel, dienstreizen			-	384
Huishoudelijke kosten			1.336	936
Bestuurskosten			411	188
Overleg Uhersky Brod			1.751	1.932
Diversen			-	-
			14.373	17.499

